

Spoorwegstation Kortrijk is bij de shortlist van de 11 meest bedreigde erfgoedsites in Europa

PERSMAP

Embargo 25 januari 12:00 CET

7 MOST ENDANGERED PROGRAMME 2023

De Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie werd in mei 1978 opgericht en staat nu dus 45 jaar in de bres voor studie en behoud van ons industrieel en technisch erfgoed. In de loop van de jaren lanceerde de VVIA niet alleen tal van nieuwe en vernieuwende thema's, maar ondersteunde ze ook tal van initiatieven van burgers en lokale verenigingen voor behoud en herwaardering van industrieel erfgoed.

Zelf neemt de vereniging slechts het initiatief in uitzonderlijke gevallen.

Op basis van een dossier van VVIA voor de kolenwasserij van Beringen - waarvoor reeds een sloopvergunning afgeleverd was - werd deze in 2018 opgenomen op de Europese shortlist van 'The 7 Most Endangered'. Daardoor werd de mentaliteit t.o.v. het behoud ervan omgedraaid.

De sloopaanvraag en -vergunning werden ingetrokken. Vandaag ligt een indrukwekkend origineel herbestemingsproject op tafel, waarvoor Vlaamse Overheid een ruime financiering ter beschikking stelt.

Met deze ervaring in het achterhoofd en met de inbreng van Kortrijkse burgers en organisaties stelde VVIA vorig jaar een dossier op voor het wederopbouwstation van Kortrijk. Dit werd in september 2022 ingediend, en nadat het door een internationaal panel van deskundigen geëvalueerd was, vernemen vandaag dat het station uit het grote aantal andere dossiers weerhouden werd en opgenomen is in de shortlist van de 11 meest belangrijke bedreigde erfgoedsites in Europa.

De site van het station van Kortrijk is historisch en stedenbouwkundig bijzonder belangrijk. Vanaf deze plek vertrok op 6 november 1842 voor de allereerste keer ter wereld een trein die een landsgrens overschreed. Een voorlopig station werd reeds in 1840 gebouwd, een eerste volwaardig station in neoklassieke stijl opende de deuren in 1876. De inplanting lag aan de basis van de typische stationswijk, met stationsplein van waaruit een stratenpatroon in vogelpootstructuur naar de verschillende delen van de stad leidden.

Het 19de-eeuwse station werd tijdens de zware geallieerde bombardementen op Kortrijk in 1944 zwaar getroffen en grotendeels vernield. Men bleef echter niet bij de pakken zitten en besloot om op dezelfde plaats een gloednieuw iconisch stationsgebouw te realiseren. Hiertoe gaf de NMBS in 1951 aan de gerenommeerde Kortrijkse architect Pierre Albert Pauwels de opdracht om een nieuw station te ontwerpen. Het opende feestelijk de deuren in 1956.

Veel wederopbouwarchitectuur na de tweede wereldoorlog sloot aan bij neostijlen en de vertrouwde traditioneel barok-getinte en classicistische vormtaal.

Architect Pierre Albert Pauwels daarentegen koos er resoluut voor om de klassieke architectuurprincipes zoals symmetrie en monumentaliteit op een eigentijdse speelsere manier vorm te geven. Terwijl afgeschuinde verticale penanten het quasi symmetrische gebouw van 28 traveeën strak ritmeren, voorzien grote raampartijen de reizigershal overvloedig van licht. Tegelijkertijd creëerde de architect met golvende lijnen, een bijzonder baksteenverband en frisse kleuren zoals okergele wanden en blauwgroene tegels een frivole architectuur. Het

stationsgebouw straalde op die manier monumentaliteit uit terwijl het ook al aanleunde bij de opkomende speelse Expo 58-vormgeving.

Het station van Kortrijk kreeg zo een heel specifieke architecturale vormtaal.

Deze combinatie is uniek in Vlaanderen.

Door inplanting en vormgeving met centraal een hoger volume vormt het imposante gebouw vanuit meerdere straten een baken. Het omvatte onder meer de kantoren van de telefoon- en telegraaf, politie en douane, de lokettenzaal, het stationsbuffet en de stationschefwoning. De hogere middenvleugel met gebogen vorm en grote glaspartij nodigt de reiziger binnen in de lokettenzaal. Aan de perronzijde biedt een betonnen luifel met glasdallen beschutting.

Het stationsgebouw heeft een hoge graad van detaillering en men zette ook in op de integratie van kunst. Aan de voorgevel kwam een bas-reliëf van beeldhouwer Maurits Witdoux (1928-2014), een allegorische voorstelling van reizen en transport. Binnenin siert een kunstwerk van de Brugse keramist Rogier Vandeweghe (1923-2020) de centrale reizigershal. Dit kunstwerk verbeeldde de rivier de Leie en brengt hulde aan de Kortrijkse nijverheden.

Het station van Kortrijk is vandaag één van de laatste nog bestaande wederopbouwstations in Vlaanderen, en in elk geval het belangrijkste dat uit deze periode rest. Een tweede belangrijk wederopbouwstation, dat van Mechelen, werd recent gesloopt.

Dit Kortrijkse station staat dan ook symbool van de wederopbouw van de stad. Het is hét belangrijkste voorbeeld in Vlaanderen van een wederopbouwstation dat gerealiseerd werd na WO II. En het gebouw heeft bovendien een belangrijke architecturale en stedenbouwkundige waarde¹

Net dit station is met sloop bedreigd.

Toen de inventarisatie van het bouwkundig erfgoed van de regio einde jaren 1990 en in het begin van deze eeuw gebeurde bestond er nog weinig aandacht voor de naoorlogse en modernistische architectuur. Ook de specifieke wederopbouwarchitectuur komt nauwelijks tot niet aan bod. Voor Kortrijk werden hiervan geen voorbeelden opgenomen.

Monumentenzorg zag toen het nochtans opvallende station niet staan en nam het niet in de inventaris op. Het kreeg geen enkele vorm van bescherming.

Nu, op een ogenblik dat in alle landen de recente architectuur in de aandacht van erfgoedzorgers staat, wil de NMBS het station slopen voor een project waarvan nog niet geweten is wat het wordt. Naar verluid zou het vervangen worden door een grote tunnel onder de sporen waarin alle diensten, zoals de ticketing, ondergebracht worden. Kostprijs van dit project: 44 miljoen euro, maar officiële plannen zijn nog steeds niet gekend. Er is nog geen sloop- of bouwaanvraag ingediend.

In Kortrijk is over de sloopplannen al heel wat commotie ontstaan, en er wordt nu een met alle middelen actie gevoerd om het station te redden.

Het huidige probleem situeert zich niet in het station, maar wel in de toegankelijkheid van de perrons, die op één na via twee tunnels enkel via trappen bereikbaar zijn - de enige roltrap

---

¹ Een uitgebreid artikel over het station van Kortrijk verscheen einde vorig jaar in het speciale spoorwegnummer van het gerenommeerde Vlaams-Nederlandse tijdschrift 'Erfgoed van Industrie en Techniek'

naar perron 2 is regelmatig defect. Perron 1 is via een hellend vlak bereikbaar, maar de verbinding naar de andere perrons verloopt dan weer via een trap. De tunnels zijn enkel bereikbaar via trappen...

Ons inziens is het station goed aanpasbaar aan de nieuwe noden - zoals vergelijkbaar in Leuven en Hasselt gebeurde. Daar werden enkel vanuit de onderdoorgangen liften en roltrappen aangebracht en werden de perrons verhoogd. De stationsgebouwen in deze steden met een vergelijkbare inplanting als Kortrijk bleven bewaard. De kostprijs in Hasselt bedroeg volgens een mededeling van NMBS 20,2 miljoen - minder dan de helft van het Kortrijkse project... In het Noord-Franse Sain-Omer werd het oude en vervallen station op een schitterende wijze herbestemd. Het functioneert nu als een economische locomotief in de regio. Naast de stationsfuncties herbergt het ook ontmoetings- en vergadermogelijkheden, co-working spaces en een Fablab waar studenten en burgers met nieuwe technieken kunnen werken.

Herbestemming is ook veel ecologischer dan sloop en nieuwbouw.

Met o.i. minder kosten en op een meer ecologische wijze kunnen dus de problemen van het Kortrijkse station opgelost worden.

Om die reden diende de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, in samenspraak met Kortrijkse organisaties, een dossier in voor de Europese campagne 'The 7 Most Endangered' die jaarlijks de aandacht vestigt op belangrijke bedreigde erfgoedsites. In de loop van volgende dagen zal ook een beschermingsaanvraag ingediend voor het station.

Door deze stappen, en vooral door de opname van het station in de belangrijke shortlist van de Europese *7 Most Endangered* hopen we de discussie open te trekken, zodat alternatieven kunnen besproken en ontwikkeld worden.

VLAAMSE VERENIGING VOOR INDUSTRIËLE ARCHEOLOGIE vzw

<http://www.industrieelerfgoed.be>

info@industrieelerfgoed.be

0496/377791

Co-funded by
the European Union

European
Investment
Bank - Institute

PERSCOMMUNIQUÉ

Embargo 25 januari 12:00 CET

7 MOST ENDANGERED PROGRAMME 2023

Spoorwegstation Kortrijk (België) is bij de shortlist van de 11 meest bedreigde erfgoedsites in Europa

Den Haag / Luxembourg, 25 januari 2023

Ter gelegenheid van de tiende verjaardag van het 7 Meest Bedreigde Programma (*7 Most Endangered*) in 2023 hebben Europa Nostra - de Europese stem van het maatschappelijk middenveld dat zich inzet voor het cultureel en natuurlijk erfgoed - en het Instituut van de Europese Investeringsbank zojuist de 11 meest bedreigde erfgoedsites in Europa bekendgemaakt die voor deze editie zijn weerhouden

De 11 meest bedreigde monumenten en erfgoedsites in Europa voor 2023 zijn:

- [Kortrijk Railway Station, Kortrijk, BELGIUM](#)
- [Domain and Royal Museum of Mariemont, Morlanwelz, BELGIUM](#)
- [Partisan Memorial Cemetery, Mostar, BOSNIA AND HERZEGOVINA](#)
- [Tchakvinji Fortress, Zugdidi, GEORGIA](#)
- [Sisters' House Ensemble, former Moravian settlement in Kleinwelka, GERMANY](#)
- [Mansion \("Konaki"\) of Gidas, Alexandria, GREECE](#)
- [Herman Ottó Museum, Miskolc, HUNGARY](#)
- [Memento Park, Budapest, HUNGARY](#)
- [Cultural Landscape of Paštrovska Gora, MONTENEGRO](#)
- [Cultural Landscape of Sveti Stefan, Paštrovići, MONTENEGRO](#)
- [Watermills of Bistrica, Petrovac na Mlavi, SERBIA](#)

De **selectie** werd gemaakt op basis van het uitzonderlijke belang van het erfgoed en de culturele waarde van elk van de sites, alsook op basis van het ernstige gevaar waarmee zij vandaag worden geconfronteerd. De mate van betrokkenheid van lokale gemeenschappen en de inzet van publieke en particuliere belanghebbenden om deze sites te redden werden beschouwd als cruciale toegevoegde waarden. Een ander selectiecriteria was het potentieel van deze sites om als katalysator voor duurzame ontwikkeling en als instrument voor het bevorderen van vrede en dialoog binnen hun plaatsen en ruimere regio's te fungeren.

De 11 bedreigde erfgoedsites werden geselecteerd door een internationaal [adviespanel](#), bestaande uit deskundigen op het gebied van geschiedenis, archeologie, architectuur, instandhouding, projectanalyse en financiën. Nominaties voor het 7 Most Endangered programma 2023 werden ingediend door lidorganisaties, geassocieerde organisaties of individuele leden van Europa Nostra uit heel Europa en door leden van de European Heritage Alliance.

Het spoorwegstation van Kortrijk

Kortrijk, gelegen aan de westelijke grens van België in de buurt van Rijsel, heeft (een spoorwegstation met de waarde van een stedelijke openbare ruimte.

Het eerste station werd gebouwd in 1839, volgens de Europese trend van het neoclassicisme. Als communicatiecentrum herbergde het gebouw geleidelijk andere openbare diensten, zoals een telegraafkantoor in 1851 en een postkantoor tussen 1850 en 1905.

Het station werd opgericht aan de rand van de stad Kortrijk. De "nieuwe" verbinding beïnvloedde echter de stadsontwikkeling en leidde tot het ontstaan van een nieuwe wijk met als kern het station van Kortrijk. Kortrijk werd een belangrijk spoorwegknooppunt op de weg naar Frankrijk en werd daarom in 1944, na de invasie van Normandië, zwaar gebombardeerd. Meer dan 1.800 gebouwen, waaronder het station, werden verwoest.

Het Kortrijkse station werd in 1951 herbouwd naar een nieuw ontwerp van de Kortrijkse architect Pierre Albert Pauwels, één van de belangrijke figuren uit de Belgische hedendaagse architectuur. De verbouwing van het station volgde de stijl van Expo 58, een "discussie" tussen neoklassieke en hedendaagse elementen.

Het nieuwe gebouw kreeg een bas-reliëf met een allegorische voorstelling van reizen en vervoer op de gevel, gemaakt door de beeldhouwer Maurits Witdouck; en in de centrale reizigershal een kunstwerk met voorstelling van de Leie en de Kortrijkse industrie, gemaakt door de Brugse keramist Rogier Vandeweghe.

Het iconische gebouw dreigt nu gesloopt te worden voor de ontwikkeling van een nieuw station. Het plan daarvoor werd in 2015 onthuld door de NMBS en Infrabel, de eigenaars van het station. De sloop zou niet alleen het verlies betekenen van een architecturaal juweeltje en een symbool van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog, maar ook het verlies van een publieke ruimte voor de inwoners van Kortrijk.

Lokale burgers en organisaties hebben via [petities](#) campagne gevoerd tegen de sloop. De nominatie voor het The 7 Most Endangered Programma 2023 werd ingediend door de [Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie](#), met de steun van Europa Nostra België. Zij pleiten voor het duurzame behoud en de duurzame ontwikkeling van dit architecturale monument. De indiener stelt voor om het openbare gebruik van het gebouw te behouden en de burgers er nog meer bij te betrekken, met de vestiging van kantoren en co-working spaces. De duurzame bewaring en ontwikkeling van het station van Kortrijk zou een voorbeeld kunnen zijn voor hergebruikt industrieel erfgoed in Europa en daarbuiten.

Het [adviespanel](#) van het 7 Meest Bedreigde Programma verklaarde: "*Het Kortrijkse station is een uniek architecturaal stuk en een goed bewaard voorbeeld van Belgisch spoorwegerfgoed. De recente reconstructies van andere Belgische stations tonen aan dat het behoud van de bestaande architectuur in combinatie met moderne toevoegingen en functies perfect kunnen samengaan.*"

De uitvoerend voorzitter van Europa Nostra, Prof. Dr. **Hermann Parzinger**, verklaarde: "*Deze shortlist omvat een grote verscheidenheid aan monumenten en erfgoedsites die met verschillende soorten ernstige bedreigingen worden geconfronteerd. De lokale gemeenschappen en maatschappelijke organisaties zetten zich ten zeerste in voor het behoud van deze opmerkelijke voorbeelden van ons gemeenschappelijk erfgoed, maar hebben behoefte aan bredere steun. Daarom roepen wij lokale, regionale, nationale en Europese belanghebbenden, zowel publieke als particuliere, op om samen met Europa Nostra en ons netwerk van leden en partners te werken aan een levensvatbare toekomst voor deze sites op de shortlist.*"

De definitieve lijst van 7 meest bedreigde erfgoedsites in Europa voor 2023 wordt in april onthuld.

PERSCONTACTEN

Europa Nostra

Joana Pinheiro
Communications Coordinator
E. jp@europanostra.org, M. +31 6 34 36 59 85
Antigoni Michael
7 Most Endangered Programme Coordinator
E. am@europanostra.org; T. +31 (0) 70 302 40 51

European Investment Bank Institute

Bruno Rossignol, bruno.rossignol@eib.org
T. +352 43 797 07 67; M. +352 621345 862

Nominator

Adriaan Linters, VVIA vzw
M. +32 496 377791, E. info@industrieelerfgoed.be

VERDERE INFO

Over elke site op de shortlist:

[Information and experts' comments](#)
[Photos & e-banners](#) & [video](#) (in hoge resolutie)

[Press release in various languages](#)

www.7mostendangered.eu
www.europanostra.org

<http://institute.eib.org>

www.industrieelerfgoed.be

7 Most Endangered Programme

Het programma werd in 2013 gelanceerd door [Europa Nostra](#), het leidend Europese erfgoednetwerk, samen met het [European Investment Bank Institute](#) als stichtend partner. Het 7 Most Endangered programma wordt ondersteund door het [Creative Europe programma](#) van de Europese Unie. Het werd geïnspireerd door een succesvol soortgelijk project van de Amerikaanse National Trust for Historic Preservation.

Het [7 Most Endangered programma](#) identificeert jaarlijks 7 bedreigde monumenten en sites in Europa en mobiliseert publieke en private partners op lokaal, nationaal en Europees niveau om er een levensvatbare toekomst voor te vinden. De 7 Most Endangered is geen financieringsprogramma. Het trekt de aandacht, maakt onafhankelijke beoordelingen en geeft voorstellen voor actie. Het is een katalysator voor gezamenlijke actie ter redding van de betrokken monumenten. Bovendien omvat het 7 Most Endangered programma de mogelijkheid voor de 7 geselecteerde locaties om een EIB-erfgoedsubsidie van maximaal 10.000 euro te ontvangen om de uitvoering van acties, studies of hulpmaatregelen voor de bedreigde locatie op te starten.

De uitvoerend voorzitter van Europa Nostra, Prof. Dr. **Hermann Parzinger**, verklaarde: "*Het 7 Meest Bedreigde Programma, dat de expertise en belangenbehartiging op het gebied van cultureel erfgoed van Europa Nostra en de technische beoordeling en financiële expertise van de Europese Investeringsbank samenbrengt, viert dit jaar zijn tiende verjaardag. Namens Europa Nostra wil ik de Europese Investeringsbank en haar Instituut en alle deskundigen, professionals en vrijwilligers bedanken voor hun belangrijke bijdrage aan de redding van het bedreigde erfgoed van Europa via dit zinvolle programma*".

De directeur van het Instituut van de Europese Investeringsbank, **Shiva Dustdar**, zei: "*Het EIB-instituut is er trots op om samen met onze jarenlange partner Europa Nostra bij te dragen aan de bescherming van het bedreigde erfgoed van Europa via het 7 Meest Bedreigde Programma. Deze katalysator bevordert al tien jaar de overdracht van kennis en ervaring tussen verschillende partners en landen. Het is vernieuwend in zijn opzet, nuttig in zijn doel en toont de verbindende kracht van cultureel erfgoed dat Europese mensen en gemeenschappen samenbrengt*".

Europa Nostra

[Europa Nostra](#) is de Europese stem van het maatschappelijk middenveld dat zich inzet voor bescherming en bevordering van Europa's culturele en natuurlijke erfgoed. Europa Nostra is een pan-Europees netwerk van erfgoed-NGO's, ondersteund door een breed netwerk van overheidsinstanties, particuliere bedrijven en particulieren in meer dan 40 landen. Opgericht in 1963, wordt het vandaag erkend als het meest representatieve erfgoednetwerk in Europa. Binnen zijn actierein voert Europa Nostra campagnes om Europa's bedreigde monumenten, locaties en landschappen te redden, met name via het 7 Most Endangered programma.

Europa Nostra voert campagne om de bedreigde monumenten, locaties en landschappen van Europa te redden, met name via het [7 Meest Bedreigde Programma](#). Het huldigt excellentie via de [Europese Erfgoedprijzen / Europa Nostra Awards](#). Europa Nostra draagt actief bij aan de vaststelling en uitvoering van Europese strategieën en beleid met betrekking tot erfgoed, via een participatieve dialoog met de Europese instellingen en de coördinatie van de [European Heritage Alliance](#).

Europa Nostra is een van de officiële partners van het door de Europese Commissie ontwikkelde [New European Bauhaus-initiatief](#) en is regionaal medevoorzitter van het [Climate Heritage Network](#) voor Europa en het Gemenebest van Onafhankelijke Staten.

European Investment Bank Institute

Het [Europese Investeringsbankinstituut](#) werd binnen de EIB-Groep (European Investeringsbank en Europees Investeringsfonds) opgericht om sociale, culturele, en academische initiatieven met Europese belanghebbenden en het grote publiek te promoten. Het is een belangrijke pijler van de gemeenschaps- en burgerschapsbetrokkenheid van de EIB-Groep. Meer informatie: <http://institute.eib.org>

Creative Europe

[Creatief Europa](#) is het EU-programma dat de culturele en creatieve sectoren ondersteunt en hen in staat stelt hun bijdrage aan de Europese samenleving, economie en leefomgeving te vergroten. Met een budget van 2,4 miljard euro voor 2021-2027 ondersteunt het programma organisaties op het gebied van erfgoed, podiumkunsten, beeldende kunst, interdisciplinaire kunsten, uitgeverijen, film, tv, muziek en videogames, alsook tienduizenden kunstenaars en professionals uit de culturele en audiovisuele sector.